

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้โลกก้าวเข้าสู่ยุค “สังคมสารสนเทศ” ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงจากยุค “สังคมเกษตรกรรม” สู่ยุค “สังคมอุตสาหกรรม” ในราวปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ เนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้การกระจายข้อมูลข่าวสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีลักษณะการกระจายแบบทุกทิศทาง มีระบบตอบสนองอย่างรวดเร็ว และยังเป็นการติดต่อสื่อสารแบบสองทิศทาง เทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เกิดกระแส “โลกาภิวัตน์ (Globalization)” ที่ได้รับการกล่าวขานและวิพากษ์วิจารณ์อย่างแพร่หลายตั้งแต่ทศวรรษ ๑๙๘๐ – ๙๐ เป็นต้นมา นำมาซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงมากมาย อย่างรวดเร็วและมีผลกระทบต่อเนื่องกันไปทั่วโลก การเชื่อมโยงกันของโลกส่งผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา วัฒนธรรม การเมืองและเทคโนโลยีทั้งในลักษณะการปะทะแลกเปลี่ยนสอดคล้อง กลมกลืนครอบงำ และต่อต้าน รวมทั้งมีแนวโน้มว่าจะขยายตัวเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศไทยควรมีหนทางรองรับที่เหมาะสมอย่างชัดเจน

๑. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาหนทางรองรับของประเทศไทยต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีด้านสารสนเทศและการสื่อสารของโลก โดยศึกษาความเป็นมา ผลกระทบจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารตลอดจนแนวทางการรองรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระดับโลกและระดับประเทศ ศึกษาวิเคราะห์ หลักการ ทฤษฎี ยุทธศาสตร์ นโยบาย กลยุทธ์ วิธีการรองรับความเปลี่ยนแปลงจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เกิดขึ้น และศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของประเทศไทย และปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งทางด้านยุทธศาสตร์ประเทศ การเมือง การทหาร เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังคมจิตวิทยา และวัฒนธรรม ที่มีผลต่อการรองรับความเปลี่ยนแปลงจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

๒. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยสังเคราะห์จากข้อมูล ข่าวสาร หลักการ ทฤษฎี ที่เก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งจากเอกสาร อินเทอร์เน็ต การสอบถาม สัมภาษณ์ การเปิดกระทู้สอบถามผ่านเครือข่ายสังคม (Social Network) ฯลฯ เพื่อศึกษาความเป็นมา การเปลี่ยนแปลง ผลกระทบจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เกิดขึ้นในระดับโลกและระดับประเทศ แนวทางการรองรับของประเทศต่างๆ แล้วสังเคราะห์ หาหนทางที่เหมาะสมในการรองรับการเปลี่ยนแปลงจากเทคโนโลยีด้านสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทย โดยการปรึกษา สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง ผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการระดับนโยบายในด้านต่างๆ และนักศึกษา วปอ. และ ปรอ. ที่มีความรู้ และประสบการณ์ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นหนทางที่ดีที่สุดสำหรับประเทศไทยในการรองรับการเปลี่ยนแปลงจากเทคโนโลยีด้านสารสนเทศและการสื่อสารจำนวน ๑ ชุด แยกเป็นด้านยุทธศาสตร์ประเทศ การเมือง การทหาร เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร สังคมจิตวิทยาและวัฒนธรรม

๓. ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องหนทางรองรับของประเทศไทยต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีด้านสารสนเทศและการสื่อสารของโลก มีผลการวิจัย ดังนี้

๓.๑ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับโลก และในระดับประเทศ

๓.๑.๑ มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมากและมีแนวโน้มว่าจะรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี ตลอดจนแนวความคิด พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของประชาชน ลงไปถึงระดับบุคคล

๓.๑.๒ เกิดสถานะแวดล้อมใหม่ที่โลกมีการเชื่อมโยง (Interconnectivity) มีปฏิสัมพันธ์ (Interactivity) เป็นเครือข่ายที่มากขึ้น และเกิดการไปมาหาสู่เคลื่อนย้ายระหว่างกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่มีพรมแดนหรือแบบแผนชัดเจน เป็น โลกไร้พรมแดน ซึ่งคนมีความสัมพันธ์รวมกลุ่มกันข้ามประเทศในรูปแบบต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มผู้สนใจในเฟซบุ๊กผ่าน Social Network, การสื่ออุดมการณ์แนวความคิดทางการเมืองเพื่อรวมกลุ่มผู้ที่สนใจ ฯลฯ เกิดการ

ลบเลือนของอาณาเขตและเขตแดนของประเทศ การติดต่อสื่อสารมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างคนทั่วโลกไม่ได้ถูกจำกัดตามพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หรือตามเขตแดนและระยะทางจริงอีกต่อไป

๓.๑.๓ กระแสโลกาภิวัตน์กับการสร้างความเป็นตะวันตกหรือการสร้าง
ความทันสมัย (Globalization as Westernization and Modernization) และการทำให้
 เป็นสากล ก่อให้เกิดโครงสร้างของความเป็นสมัยนิยม ซึ่งอาจพิจารณาได้จากการแผ่ขยายของ
 ระบบทุนนิยม การกลายเป็นระบบอุตสาหกรรม อันเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงการพัฒนาเพื่อสร้าง
 ความทันสมัย ในบางพื้นที่ผลกระทบที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์เหล่านี้ได้ครอบงำวัฒนธรรม
 ท้องถิ่นบางประการ ระบบทุนนิยมนั้นได้ถูกเชื่อมโยงเข้ากับวัฒนธรรมบริโภคนิยมอย่างชัดเจน
 ในเวลาเดียวกันกระแสโลกาภิวัตน์ได้ทำให้เป็นสากล (Globalization as
 Internationalization) มีการเจริญเติบโตของการแลกเปลี่ยนระดับสากล (International Exchange)
 และการพึ่งพาอาศัยกันและกันมากขึ้นระหว่างประเทศ ทำให้ประเด็นปัญหาของประเทศใดประเทศ
 หนึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศอื่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

๓.๑.๔ โลกกำลัง (พยายาม) ก้าวข้ามจากการ “แข่งขันและกอบโกย” ไปสู่
การ “แบ่งปันและเกื้อกูล” ทั้งนี้ภายใต้เสรีภาพในด้านต่างๆ เนื่องจากความหวาดกลัวต่อภาวะ
 สะท้อนกลับของสังคมความเสี่ยง ได้หล่อหลอมให้แต่ละประเทศปรับเปลี่ยนตัวเองจากความเป็น
 อิสระ ไปสู่แนวโน้มการร่วมมือร่วมใจกันที่มากขึ้นทั้งในระดับโลก ทวิภาคีองค์กร ตลอดจนระดับ
 บุคคล

๓.๑.๕ การเปลี่ยนแปลงของคนรุ่นใหม่จากความก้าวหน้าของ
เทคโนโลยีสารสนเทศ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศยังทำให้คนรุ่นใหม่มีความแตกต่างจาก
 คนรุ่นเดิมอย่างมากมาย ทั้งแนวความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม อุปนิสัย คนรุ่นใหม่จะมีคุณลักษณะ
 สำคัญที่แตกต่างจากคนรุ่นเดิมในด้านต่างๆ ดังนี้

การทำงานเชิงขนาน (Parallelism) การทำงานเชิงขนาน คือ การทำงาน
 หลายๆ อย่างในเวลาเดียวกัน ทำให้ทำงานได้เร็วกว่าในเวลาเดียวกัน แต่จะทำงานในเชิงลึก
 อย่างลึกซึ้งต้องงานใดงานหนึ่งได้ยากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเชื่อมต่อ (Connectivism) เปลี่ยนแปลงรูปแบบ
 การเชื่อมต่อจากการเชื่อมต่อไปยังศูนย์กลาง (Centralized) กลายเป็นการกระจายการเชื่อมต่อเข้าหา
 กันโดยตรง (Decentralized) ทำให้เกิดเครือข่ายแบบใยแมงมุม (Mesh Network) ซึ่งแต่ละบุคคล

สามารถติดต่อสื่อสารกันได้โดยตรงไม่ต้องผ่านคนกลาง ส่งผลกระทบต่อ เช่น รูปแบบการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร มีการเปลี่ยนแปลงจากตามลำดับชั้นมาเป็นความเท่าเทียมกัน

จินตนาการและการเสมือนจริง (Visualization and Virtualization) คนรุ่นใหม่ใช้ชีวิตอยู่ในโลกแห่งจินตนาการมากขึ้น เนื่องจากความความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ สร้างสภาวะแวดล้อมเสมือนจริงให้เกิดขึ้น ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ชอบสร้างสรรค์โลกแห่งจินตนาการด้วยตัวเอง คนรุ่นใหม่มักมีลักษณะนิสัยชอบแสดงออก มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ไม่ชอบอยู่ในกรอบและไม่ชอบเงื่อนไข มักคิดนอกกรอบ พวกเขามักมีความคิดที่แปลกแหวกแนว และมีความมั่นใจในตัวเองค่อนข้างสูง

จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในระดับโลก ๕ ประการ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเทศไทยในทุกด้าน โดยเฉพาะทางด้านสังคมจิตวิทยาและวัฒนธรรม มีผลกระทบต่อสังคมเมืองเป็นอย่างมากและมีแนวโน้มว่าจะแพร่กระจายสู่ชนบทอย่างรวดเร็ว

๓.๒ แนวความคิดทางยุทธศาสตร์และกลยุทธ์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง

แนวความคิดทางยุทธศาสตร์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากผลกระทบของความก้าวหน้าจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ได้รับการยอมรับแพร่หลายไปทั่วโลก คือแนวความคิดของ ชุนงู ที่เน้นการดำเนินการแบบบูรณาการทุกภาคส่วน โดยการกำหนดเป้าหมายร่วม ซึ่งเป็นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนแต่ละชั้นโดยให้ความสำคัญกับข้อมูล ข่าวสาร ทั้ง “รู้เขา รู้เรา” ให้ทันทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับการใช้ประโยชน์จากสภาวะแวดล้อมในปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร ซึ่งสามารถค้นหา ติดต่อ แพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วมาก ในเวลาเดียวกันมีกลยุทธ์ในการดำเนินการเพื่อรองรับสภาวะการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นอย่างได้ผลและแพร่กระจายไปทั่วโลก ทางทหาร ได้แก่ รูปแบบ Network Centric Operation ในขณะที่ภาคเอกชนเป็นรูปแบบ การจัดการห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) ดังนั้น หนทางที่ดีที่สุดในการรองรับการเปลี่ยนแปลงจากเทคโนโลยีด้านสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทยควรจะเป็นการดำเนินการตามแนวความคิดดังกล่าว โดยพิจารณาในองค์รวมตามแนวความคิดเชิงยุทธศาสตร์ของชุนงู

การดำเนินการตามแนวความคิดทั้งสองอยู่บนพื้นฐานเดียวกันซึ่งประกอบด้วย

๑. การดำเนินการในลักษณะเครือข่าย ปฏิบัติการร่วมกัน ภายใต้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนแต่ละชั้น เป็นการดำเนินการแบบบูรณาการ ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน(หนทาง)

๒. ให้ความสำคัญกับข้อมูล ข่าวสาร ทั้ง “รู้เขา รู้เรา” รับรู้สถานการณ์อย่างรวดเร็ว ทันทั่วถึง (Situation Awareness) ทั้งสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ (ดิน) สภาพแวดล้อม เงื่อนไข อำนวยของ จังหวะเวลา และภูมิอากาศ (ฟ้า)

๓. เห็นความสำคัญของแต่ละองค์กร แต่ละหน่วยงาน ลงไปถึง คนแต่ละคน สร้าง สภาพแวดล้อม โอกาสให้แต่ละบุคคล แต่ละองค์กรสามารถพัฒนาตัวเองได้อย่างเต็มที่โดย ปราศจากขีดจำกัด (ดิน)

๓.๓ หนทางรองรับของประเทศไทยต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจาก เทคโนโลยีด้านสารสนเทศและการสื่อสารของโลก

๓.๓.๑ กำหนดยุทธศาสตร์ชาติที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศให้ชัดเจน เป็นรูปธรรมมากขึ้นเพื่อสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนแต่ละชั้นให้มองเห็นทิศทางที่จะเดินหน้าร่วมกันไปในอนาคต โดยการกำหนดควมวิสัยทัศน์ของ ประเทศให้เป็นทิศทางที่ชัดเจนซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศยอมรับและร่วมกันเดินหน้าสู่ ทิศทางนั้น ทั้งนี้จำเป็นต้องมีการบูรณาการเพื่อให้ “ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบ”

๓.๓.๒ ดำเนินการในลักษณะเครือข่าย ปฏิบัติการร่วมกัน ภายใต้ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนแต่ละชั้น เน้นการดำเนินการแบบบูรณาการ ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ใช้ ศักยภาพของทุกภาคส่วนร่วมกันทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน ลงไปถึงระดับบุคคล ให้เป็นปัจจัยใน การทวีกำลังต่อทุกสถานการณ์ โดยใช้ระบบสารสนเทศและการสื่อสารช่วยให้ดำเนินการได้ ทันทั่วถึง

๓.๓.๓ ให้ความสำคัญกับข้อมูล ข่าวสาร ทั้ง “รู้เขา รู้เรา” รับรู้สถานการณ์ อย่างรวดเร็วทันทั่วถึง (Situation Awareness) ทั้งสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม เงื่อนไข อำนวยของจังหวะเวลา

๓.๓.๔ พัฒนาประเทศสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับแต่ละ องค์กร แต่ละหน่วยงาน ชุมชน ลงไปถึงระดับบุคคล สร้างสภาพแวดล้อม โอกาสให้แต่ละบุคคล แต่ละองค์กรสามารถพัฒนาตัวเองได้อย่างเต็มที่โดยปราศจากขีดจำกัด

๓.๓.๕ เน้นอัตลักษณ์ความเป็นไทย ใช้จุดแข็งของประเทศไทยที่มี “ความ เป็นไทยแบบไทยไทย” ซึ่งเป็นความสามารถในการผสมผสานความแตกต่างอยู่แล้ว วิถีชีวิต วัฒนธรรมไทยอยู่ท่ามกลางความหลากหลาย เช่น วัฒนธรรมลานนา อีสาน ลาว ขอม มุสลิม จีน ชาว - มลายู ซึ่งล้วนแต่มีความแตกต่างทางวิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา ภาษา และขนบธรรมเนียม ประเพณี ดังนั้น สภาพแวดล้อมใหม่ ที่โลกมีการเชื่อมโยง มีปฏิสัมพันธ์เป็นเครือข่ายที่มากขึ้น

เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่มีพรมแดน เป็น โลกไร้พรมแดน น่าจะเป็นโอกาสของประเทศในการใช้ประโยชน์จากสถานะแวดล้อมดังกล่าว รวมทั้งการปรับปรุงสร้างเสริมสังคมไทยให้มี “ขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม”

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากผลจากการวิจัยนี้ประเทศไทยควรนำไปประยุกต์ใช้ดังต่อไปนี้

๑.๑ รัฐบาลกำหนดยุทธศาสตร์ชาติที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศให้ชัดเจน เป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยการบูรณาการเพื่อให้ “ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันรับผิดชอบ” อาจจะเริ่มต้นโดยให้ สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติร่วมดำเนินการกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ดำเนินการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งประเทศ และการทำความเข้าใจกับประเด็นสำคัญในยุทธศาสตร์ชาติซึ่งจะเป็นเป้าหมายของการพัฒนาประเทศในระยะยาวของทุกคนในชาติ

๑.๒ นำแนวความคิดการทำงานแบบบูรณาการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายสารสนเทศ และสื่อสารให้เต็มที่ โดยเน้นการปฏิบัติงานที่ให้ความสำคัญกับข้อมูลข่าวสาร มาประยุกต์ใช้กับทุกหน่วยงานภาครัฐ การกระทำได้โดยรัฐบาลให้ความสำคัญต่อการดำเนินการพัฒนาระบบราชการของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ส.พ.ร.) ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย โดยเฉพาะประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ “ปรับเปลี่ยนการทำงานใหม่ลักษณะเชิงบูรณาการ เกิดการแสวงหาความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับฝ่ายต่าง ๆ รวมทั้งเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม” และประชาสัมพันธ์ให้ทุกภาคส่วนเข้าใจและเห็นประโยชน์ของการทำงานแบบบูรณาการซึ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อสถานะแวดล้อมในปัจจุบันและอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมากและมีแนวโน้มว่าจะรวดเร็วยิ่งขึ้น การปฏิบัติงานแบบบูรณาการใช้ประโยชน์จากทุกภาคส่วนในรูปแบบ “ร่วมด้วย ช่วยกัน” เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์อย่างทันที่ต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จำเป็นต้องสื่อสารผ่านระบบสารสนเทศและการสื่อสารซึ่งปัจจุบันสามารถทำหน้าที่เป็นสื่อกลางสำหรับทุกคนได้ เช่น E-mail, Website, Webboard หรือแม้กระทั่งในรูปแบบ Social Society Network เช่น Facebook, Twitter, Line ฯลฯ เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันต่อสถานการณ์ที่แท้จริง ด้วยข้อความ ภาพและเสียง ได้อย่างทันเวลา เพื่อให้เกิดความพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างฉับไว ทุกหน่วยงานต้องมีความพร้อมตั้งแต่ยามปกติ ซึ่งดำเนินการได้โดยการที่เห็นความสำคัญของข้อมูลข่าวสาร ถ้าหน่วยงานมีการปลูกฝังจิตสำนึกให้บุคลากรเห็นความสำคัญของ

ข้อมูลข่าวสารและเห็นความจำเป็นในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบโดยจับใจ จะทำให้หน่วยงานรับทราบข้อมูลข่าวสารล่วงหน้า หรือทราบแนวโน้มของสถานการณ์ ซึ่งทำให้พร้อมต่อการรองรับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ยิ่งกว่านั้น ยังสามารถใช้ประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วได้อย่างเต็มที่อีกด้วย ทำให้หน่วยงานพบแต่“โอกาส” ไม่ได้พบ “วิกฤติ” จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

๑.๓ พัฒนาประเทศสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับแต่ละองค์กร แต่ละหน่วยงาน ชุมชน ลงไปถึงระดับบุคคล สร้างสภาพแวดล้อม โอกาสให้แต่ละบุคคล แต่ละองค์กร สามารถพัฒนาตัวเองได้อย่างเต็มที่โดยปราศจากขีดจำกัดดำเนินการได้โดยรัฐบาลให้ความสำคัญต่อการดำเนินการพัฒนาระบบราชการของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ส.พ.ร.) ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย โดยเฉพาะประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ “มุ่งสู่การเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง บุคลากรมีความพร้อมและความสามารถในการเรียนรู้ คิดริเริ่มเปลี่ยนแปลง และปรับตัวได้อย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ต่าง ๆ” และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ประโยชน์ที่แต่ละบุคคลจะได้รับจากการที่เป็นคนใฝ่รู้ โดยเฉพาะในสภาวะที่มีระบบสารสนเทศ และการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการตอบสนองความอยากรู้ได้ทุกด้าน ยิ่งกว่านั้น ใน Website ประเทศไทยมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารกันอย่างหลากหลายโดยไม่เน้นด้านการชำระเงินเพื่อเข้าชม แตกต่างกับ Website ประเทศอื่น เช่น สหรัฐอเมริกา หรือญี่ปุ่น ฯลฯ

๑.๔ ปลูกเร้า สร้างกระแสให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ให้ความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของไทย รวมทั้งสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เต็มที่ กระทำได้โดยรัฐบาลให้ความสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทยทั่วประเทศ สนับสนุนการแพร่ขยายและใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนกระทรวงวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานให้ได้ประโยชน์เต็มที่ ให้ความสำคัญกับพิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน วัดวาอาราม สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ปลูกจิตสำนึกความเป็นไทย อาทิ ความมีสัมมาคารวะ ความอ่อนน้อม ถ่อมตน ความเคารพนับถือต่อผู้ใหญ่ ความเกรงใจ ความมีน้ำใจ ฯลฯ กำหนดนโยบายให้กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญต่อการศึกษาฝึกอบรมด้านศิลปกรรม จริยธรรมและความเป็นไทย ตลอดจนสนับสนุนองค์กรหน่วยงาน ชุมชน และสถานที่ทางศาสนาในการเสริมสร้างจริยธรรมไทย ดำรงขนบธรรมเนียม ศิลปวัฒนธรรมไทย

๒. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรดำเนินการวิจัยอย่างเป็นรูปธรรมถึงรูปแบบการดำเนินการตามแนวความคิดเชิงยุทธศาสตร์ดังกล่าว เพื่อวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย ความเป็นไปได้ หาทางกำหนด ขั้นตอน รูปแบบ ระยะเวลาที่เหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป